

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus I. De diversitate pœnarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

QUÆSTIO XXXVII.

IN TITUL. XXXVII. DE POENIS.

1388 **H**oc titulo agitur de poenis, & modo eas imponendi definitis. *Pœna* enim est coërcitio, seu vindicta delicti, inducta ad disciplinæ publicæ emendationem. Semper supponit culpam, non tamen semper culpam puniti, sed vel culpam, vel causam; ut cum ob culpam Patris, puniuntur Filii, in crimine læsæ Majestatis, licet filii culpam non habeant; non tamen sine causa, quia in his exempla paterni, seu hæreditarii criminis metuuntur. Quare Regula juris 23. in 6. *sine culpa non est aliquis puniendus* intelligi debet, nisi subsit causa.

ARTICULUS I.

De diversitate pœnarum.

1389 **I**nter pœnas est aliqua diversitas, quæ sumitur à diversitate delictorum. *Capitalis* pœna est, per quam inferitur mors naturalis, vel civilis, per mediam, vel maximam capitis diminutionem, per quam intelligitur immutatio prioris status, seu juris (hoc enim hic per *caput* notatur) quoad libertatem, civitatem, aut familiam. *Maxima* est, quæ libertatem tollit; quod contingit his, qui servi pœnæ efficiuntur atrocitate sententiæ; vel libertis, qui ut ingrati Patronis condemnantur; aut illis, qui se ad pretium participandum venumdari passi sunt. *Media*; quæ salvâ libertate jus civitatis adimit, quod accidit ei, cui aqua, & igni interdictum fuerit; vel illi, qui in insulam deportatus est. *Minima*, quæ salvâ libertate, & civitate, statum familiæ mutat; hoc illis evenit, qui cum sui Juris fuerint, alieno juri subesse coeperunt; vel contrâ, veluti, si filius familias à Patre emancipatus fuerit; sic enim est capite diminutus, ut exponit Strykius ad L. 1. Instit. tit. 16. Quamvis Zoësius in eundem locum, maximam capitis diminutionem exponat per jacturam libertatis, & civitatis. Pœna verò *non capitalis* alia est cor-

poralis, sive corporis afflictiva, alia pecuniaria. Deinde, inter pœnas alia est *civilis*, quæ applicari debet parti læsæ; alia *criminalis*, quæ ad vindictam publicam spectat. Tertio alia pœna est *ordinaria*, seu legalis, quam lex, aut Princeps præscripsit, vel consuetudo induxit, alia *extraordinaria*, seu *arbitraria*; cujus qualitas & quantitas nullâ lege definita est, sed pro qualitate delicti Judicis arbitrio, seu prudenti consideratione definienda est. Inter has ipsas pœnas alia est *lata à jure*, & incurritur ipso facto; alia *ferenda à Judice*; alia *privativa juris acquisiti*, vel *acquirendi*; alia *positiva*, cujus executio ulteriorem actionem requirit; de quibus actum est alibi, præsertim l. 1. tit. 2. de Constitut. Ceterum, communis tenet, Reo sufficienter convicto teneri Judicem pœnam legalem imponere, c. *in istis*, dist. 4. nec illam excedere vel minuire posse, nisi aliud suadeant circumstantiæ, ut constabit ex seqq. Hinc

Quæres 1. quid dicendum de pœna pecuniaria? ad hanc quæstionem in præsentî solùm dicenda, secundum quæ, in sacris Canonibus insinuatur. Ubi primò Archidiaconis, & Prælati, Episcopis inferioribus de jure prohibitum est, pro corrigendis excessibus & peccatis, exigere pecuniam à Laicis, & Clericis, nisi aliunde pœna pecuniaria pro ejusmodi excessibus jure statuta sit; imò ejusmodi pecuniarum exactiones ex cupiditate, sub pœna excommunicationis ferendæ, sine appellatione, illis interdictas esse, etiam causâ correctionis, c. *Licet*, 3. h. t. quamvis Episcopis, Zelo correctionis, pœnâ pecuniariâ Clericos punire liceat, potissimum, ubi ea magis timeretur; Sic Barboza in cit. c. *Licet*, n. 2. & probatur ex c. *dilectus*, de offic. Ordin. c. *Si vos*, 23. q. 1. c. *Cum sit nimis*, §. *fin. c. Postulasti*, de Judæis, c. *ad audientiam*, de præscript. c. *olim*, Jurejur. & alibi; quod intellige, si zelo justitiæ (quia illa magis timeretur) pœnam talem imponant. Hanc autem pœnam Episcopus non potest convertere ad usus suos, seu

seu ad inburfundum, ne quidem in fabricam Ecclesie Cathedralis, aut mercedem Vicarii (sic enim praesumeretur manare ex fonte avaritiae) sed in pias causas, ut monet & praecipit Tridentinum Sess. 25. de Reform. c. 31. nisi Episcopus esset admodum pauper; prout Congregatio Cardinalium, pro dub. Trident. declaraverat apud Barbof. cit. n. 4. ubi etiam addit, quod Episcopus in prima admonitione concubinarum, poenam pecuniariam punire possit.

1391 Dubitatur tamen, quis possit poenam infligere, quam jus certis pro criminibus statuit infligendam? Respondet Pirhing h. t. n. 7. quod is, qui potest cognoscere de talibus delictis, etiam possit illam infligere; Si autem jus statuat poenam spirituales vel corporales, non posse illam ab alio commutari, nisi qui potest in tali delicto dispensare: Abbas tamen in cit. c. Licet, docet, quemlibet Judicem, qui potest de causa cognoscere, posse poenam a jure statutam in pecuniariam commutare, dummodo id faciat in sententia prolatione, & causa cognita, ut notat Fagnanus in cit. c. Licet, n. 13. verum hoc de jure Canonico sic indefinite non procedit, ut constat ex duobus numeris praeced. in Judicibus Ecclesiasticis; praesertim, si poena lege definita sit; ex c. in istis, dist. 4. ubi dicitur, *de legibus, cum instituuntur, posse judicari; cum autem fuerint instituta, & firmata, non licere Judici de ipsis judicare; sed secundum ipsas*; Si autem de poena criminis nihil definitum sit in jure, utrum pecuniaria, vel alia sit imponenda? Judicis arbitrio relinquitur, quam imponat. Sic Gloss. in cit. c. Licet, V. Poenam. Episcopus tamen, vel alius Judex Ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori, Laicis, etiam non subditis in temporalibus, poenas pecuniarias imponere potest, saltem post Trident. Sess. 25. de Reform. c. 3. Sic Fagnan. cit. a. n. 22. maxime si talis plus timeatur, & conducibilior sit ad correctionem.

1392 Quas 2. quid dicendum de poena conventionali? Circa istam poenam nora, etiam de jure Canonico licite apponi poenam contractui, & exigi, quae tamen in effectu tollatur, si utraque pars non servet contractum. Desumitur ex c. Constitutus 7. h. t. ubi: *licet autem in instrumento Episcopi Lavitani expressa fuerit certa poena, quam pars contractum non servans, solveret observanti: cum tamen utraque pars venisse con-*

Tom. V.

*tra illum, ex confessione propria convincatur, cum & pars vestra subtraxerit Episcopo pensionem, & Episcopus procuracionem exegerit ab eadem Ecclesia, sicut economus proposuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus absolutam, Sed hoc accipe cum eo discrimine, quod, etsi de jure civili, & secundum rigorem juris, qui certam pecuniae quantitatem ad certum tempus sub poena dare promissit, debeat in casu promissionis non servata totam poenam solvere, licet aliquam partem sortis solverit, propter sortem non solutam integre, L. stipulationum, §. si sortem, & L. in executione, §. item si ita, de V. D. L. Haeres, §. In illa. ff. Famil. heriscundae: de jure tamen Canonico eo casu non committi, seu incurri totam poenam; sed solum pro illa parte, quae respondet quantitati debiti non soluti; cum neminem deceat inhonestis quaestibus cum aliena iactura ditari, c. suam, 9. h. t. ubi, postquam Rectores Clericorum S. Fortunati Episcopo Spoletano in 40. libris per quoddam arbitrium condemnati, adjecta 30. librarum poena, nisi eas solverent in termino constituto, solverunt in dicto termino 33. restantibus adhuc 7. persolvendis, dictus Episcopus occasione harum sortem adhuc restantium urfit solutionem poenae arbitrio adjectae de 30. libris in poenam non soluti constituto termino integri debiti 40. librarum; & produxit literas Apostolicas, quibus veritate tacita impetravit, ut Rectores illi in praefatis 30. libris per Delegatos condemnentur: Dicti Rectores contra Episcopum ad Sedem Apostolicam suam querimoniam deduxerunt; qua percepta, praefato Episcopo rescripsit Pontifex: *Quia igitur te non deceat in tantum Pontificalis modestia oblivisci, ut inhonestis quaestibus anhelando desideres cum aliena iactura ditari: mandamus, quatenus septem librarum solutione contentus super poena 30. librarum, memoratos Rectores de cetero non molestes.* An & qualiter poenae conventionali sponfalibus appositae locus sit? diximus l. 4. tit. 1.*

Si inquiras, an poenae conventionali locus sit, cum non adicitur alicui obligationi praecedenti? R. pro resolut. not. poenam conventionalem definiti, quod sit promissio confirmans praecedentem obligationem, vel causam, & ad ejus implementum impellens Reum, sub comminatione praestandi aliquid certum; talique

Rr 2

obli-

obligatione confirmari priorem, ut docet Cujacius in L. *Si ita*, 97. & Donellus in L. *Si homo* 69. n. 5. ff. de verbor. obligat. Ex hoc respondetur ad quæstionem, quòd obligatio ad pœnam ex conventionem statutam, non semper requirat determinatè priorem obligationem, quam confirmet; Sed vel illam, vel causam debendi. Nam si stipulator dixerit: *Si domum non fabricaveris, centum dabis*, fabricatio domus non est sub obligatione, cum promissa non sit; est tamen causa debendi: & ideo fabricatio domus peti non potest, vi hujus conventionis, & promissor se liberat, fabricando domum, de quo V. L. 24. ff. quando dies Legati cedat; & L. 24. §. *ita*, ff. de verbor. oblig.

1394 Talis pœna conventionalis erat illa, de qua dicitur c. *Constitutus*, 7. h. t. ubi dicitur, quòd, si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque possit exigere pœnam ad invicem promissam ex conventionem; quia tamen paria delicta, quoad pœnam privatam mutuà compensatione tolluntur, L. *Viro*, ff. soluto matrimonio: ideo in dicto casu (cum neuter contrahentium promissum adimpleverit) Innocentius III. in dicto c. *Constitutus*, utrumque à pœna per conventionem promissa absolvit. Ex hoc inferunt aliqui, pœnas conventionales quocunque eventu esse solvendas, licet nulla culpa possit imputari promissoribus; ita Sanch. l. r. matrim. D. 126. n. 6. Fachinaus l. 3. Controvers. c. 10. & alii; quia non tantum promiserunt diligentiam, sed præstationem, seu factum L. 9. ff. de nautico fœnore: videtur tamen excipiendo conventionalis pœna sponsalibus adjecta, solvenda à resiliente etiam ex justa causa, de quo casu diximus l. 4. tit. r. p. r.

1395 Quamvis autem jam dixerimus, obligatum ad certam quantitatem, certà die sub pœna solvendam, si partem intra terminum solvit, ad pœnam integram jure Canonico non teneri, ut satis videtur colligi ex c. *Suam*, 9. h. t. ubi Innocentius III. Clericos Sancti Fortunati per quoddam arbitrium condemnatos in 40. libris Episcopo Spoletano persolvendis, sub pœna 30. librarum, nisi eas quadraginta solverent in termino constituto, postquam in hoc 33. persolverunt, absolvit à pœna 30. librarum, & Episcopum contentum esse voluit, si ei solvantur septem, totsci-

licet, quot soluta non sunt ex debito in termino constituto: contrarium tamen communiter docent Legistæ, de quo videri potest Gonzalez in c. *Suam*, cit. à n. r. saltem in casu, ubi quantitas sub pœna debita est individua; vel si dividua, indivisibiliter promissa; cujus rationem communiter reddunt ex voluntate contrahentium; quia, qui promissit pecuniam certà die dare, & nisi dederit certam pœnam, totam summam promittit: Hinc nolunt pœnalem obligationem conditionalem esse, vel instar conditionalis pro casu non dationis, sed, licet pars persolvatur in termino constituto, adhuc verum est totam summam non esse datam; ergo non evitatur pœna, nisi principali obligationi satisfactum sit intotum.

Ut jus Canonicum cum civili conciliarent, varias expositiones illius textus in c. *Suam* afferunt Authores. Bartolus in L. 4. §. Cato, ff. de verbor. obligation. censet omnino verum esse, quòd partis solutio eximar pro parte pœnæ, de jure Canonico; alii alias solutiones afferunt apud Barbofam in c. *Suam*, & alios. Mihi videtur præ cæteris ad mentem Innocentii rectior expositio, quæ dicit, in hoc c. *Suam*, casum esse specialem respectu *persona*, cui Pontifex imposuit, ne totam pœnam exigat, quòd tota quantitas in termino constituto persoluta non sit. Quia, qui totam pœnam 30. librarum sibi solvendam exigebat, erat, ut dictum est, *Episcopus*, non obstante, quòd debitoris, de quadraginta libris debitis, constituto termino persolverint triginta tres; hujus igitur petitioni ad totam pœnam, Pontifex modum statuit, de quo supra; rationem reddit ex circumstantiis, ibi: quia igitur *se non decet* in tantum Pontificalis modestiæ oblivisci, ut, *inhonestis quæstibus anhelando*, desideres cum aliena jactura dictari, mandamus, quatenus, septem librarum, solutione contentus, super pœna triginta librarum, memoratos Rectores de cætero non molestes. Ex quibus verbis colligitur, nullum esse inter ea, quòd includat injustitiam ex parte Episcopi in hujusmodi pœnæ exactione; sed omnia duntaxat eò tendere, ut ostendant indecentiam, & quandam illius disconvenientiam respectu talis personæ, in qua considerari debet Pontificalis modestia, honestas, & eminentia status Episcopalis, cui quæstus non decenti, *qui arguit cupiditatem la-*
crandis

crandis cum jactura aliena, talis exactio non potest decenter convenire.

1397 Quæres 3. quid dicendum de pœna depositionis? Ante resolutionem suppon. *depositionem* Clerici, aliam esse *verbalem*; aliam *realem*, seu *actualem*. Verbalis degradatio propriè est depositio Clerici criminosi ab exercitio ordinum, officio, & beneficio, facta per sententiam; si verò post hoc etiam privetur actu, & solenni ritu, vestibus, & insignibus Clericalibus, est degradatio realis. Pœna depositionis, nimirum ab officio, & beneficio, Clericis non nisi propter gravia crimina infligi solet v.g. latrocinia, quæ fiunt de die, & cum violentia &c. ut dicitur c. *quod in dubiis* 5. h. t. ibi: quia verò tam sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant: *de rigore canonico eos credimus deponendos*, & c. 6. eod. ibi: ad illud, quod à nobis tertio requisisti, qualiter Clerici in latrocinis, vel aliis magnis Sceleribus deprehensi puniri debeant? Respondemus, *quod à suis ordinibus degradari, detrudi debeant in arcta monasteria ad penitentiam peragendam*.

1398 Modus degradationis tam verbalis, quàm realis, præscribitur c. 2. h. t. in 6. Qui, & quot Episcopi in degradatione tam verbali, quàm reali adhibendi olim fuerint, dicitur c. 4. & 9. 15. q. 7. quid verò statuerit Trident. constat ex Sess. 13. de reform. c. 5. & Sylvester V. *degradatio*; alijque. Dubitatur autem 1. an per degradationem seu depositionem verbalem amittatur privilegium fori, & canonis? 2. negativè; quòd id nullo jure constitutum sit; factus est, per realem, sic Barbof. de officio & potestate Episcopi, allegat. 110. Degradatio verbalis, seu depositio fieri potest ab Episcopo, etiam non consecrato, per se, non per alium; si autem sit confirmatus, licet nondum consecratus, potest eam facere etiam per alium, quia est actus solius jurisdictionis; potestas verò degradandi realiter, ex institutione annexa est Ordini Episcopali, potestque delegari alteri Episcopo, sed consecrato; Pirhing de pœnis n. 19. Si autem jure, vel constitutione aliquà delicto reperitur imposita pœna degradationis, intelligendum venit de verbali, nisi clarè exprimatur realis; quia pœnæ restringendæ sunt.

Degradatio verbalis infligitur propter 1399 adulterium, concubinatum perseverantem, etiam post monitionem, simoniam notoriam, stuprum, incestum, furtum, perjurium, homicidium, & alia crimina gravia, quæ irregularitatem inducunt; Degradatio autem actualis non nisi propter crimina gravissima, quorum tria jure expressa sunt. 1. Manifestum crimen hæresis. 2. Crimen falsi commissi in literis Apostolicis. 3. Conspiratio in proprium Episcopum; intellige, si conjuncta sint cum incorrigibilitate; quibus accedunt alia. 1. Sodomia frequentata. 2. Crimen abortus foetus animati; 3. sollicitatio mulierum in confessione, 4. Celebratio non ordinati. 5. Non ordinatus audiens sacramentalem confessionem, & plura similia valde enormia, & Reipub. perniciofa: ut est homicidium qualificatum, &c. *actualiter autem degradatus*, per solum Papam restitui potest; *verbaliter autem depositus*, etiam per Episcopum, sed non per Episcopo inferiorem. V. Sylvest. cit. & Barbof. dict. allegat. 110.

ARTICULUS II.

De reliquis in hoc titulo.

Quæstio prima est, an ea, quæ frequen- 1400 ti pravariatione iterantur, frequentati etiam sententiâ condemnari possint? 2. affirmativè ex claro textu c. 1. h. t. Nam licet de eodem delicto non possit quis iterum accusari, postquam semel fuit absolutus, vel condemnatus, c. *de his*, de accusat. secundum inibi dicta in tit. 1. supr. tamen, cum novâ post hoc pravariatione relapsus est, potest non modò iterum puniri, sed etiam gravius propter iterationem, ut colligitur ex c. *ad abolendam*. de hæret.

Quæstio 2. est, quæ pœna sit ejus, qui 1401 occiderit, vulneraverit, vel qualibet injuriâ, vel contumelia dehonestavit sacerdotem? 2. de hoc casu responderi c. 2. h. t. & statui, si Presbyter occisus fuerit, totam compositionem esse persolvendam Episcopo, ad cujus provinciam, hoc est dioccesim, interfectus pertinet, medietate unâ cedente Ecclesiæ, cui servivit; alterâ in eleemosynam juste dispartienda; si autem in articulo mortis præventus obierit pretium Werigeldi tripliciter dividendum esse, sic, ut una pars cedat altari, hoc est Ecclesiæ, cui ordinatus fuerat; altera Episcopo, in

Rr 3

cujus